

१

रायनमः॥ ॐ नमो नारायणाय ॐ नमो नाराय ॐ नमः सरस्वत्यै नमः नारायणं नमस्कृत्य नरं चैव नरोत्तमम् देवीं
 तौ चैव ततो जगमुदारयेत् जनमेजय उवाच कथं पुष्टिरेवीराः कुतुपा राव सोमकाः पार्थिवाश्च महात्मानो नाना
 समागताः वेदापायन उवाच यथा पुष्टिरेवीराः कुतुपा राव सोमकाः कुरुक्षेत्रे तपः क्षेत्रे शरणागतस्य विवीषते अव
 कुतुक्षेत्रं पाण्डवाः सह सोमकाः कौरवानभ्यवर्तन्त जिगीषन्तो महाबलाः वेदाध्ययनसंपन्नाः सर्वे पुद्गलिनन्दिनः
 प्राशंसन्तो जयं पुष्टिरेव धर्माविमुक्तारस्तौ पूर्वभागे तु क्षेत्रस्य स्थिताः प्रत्यङ्मुखं चापुष्टि आहवायदुराधर्माधार्तराष्ट्रस्य
 पार्थिवाः प्राङ्मुखः पश्चिमभागे न्यवसन्त ससेनिकाः समन्तपंच द्वांसं शिविरास्तौ सहस्रशः कारयामास विधिवत्कुं
 लीपुत्रो पुष्टिद्विरः शून्ये वपुषि वीर्यवद्वाला वज्रो विनाः निरश्व उरुवे चासीद्रथकुंजरवर्जिताः पावतपतिसूर्यस्तु
 नं चूडोपस्यमंडले तावदेव समावृत्तं यत्नं त्पार्थिवी तम एकस्याः सर्ववर्त्मान्ते मंडले यवहृषीजनम् पृथ्वाका
 मंतदेशाश्च नदीश्रीलवनानि च तेषां पुष्टिद्विरा राजा सर्वेषां प्रउषर्षभ आदिदेश सबाह्यानां भृत्यभोज्यमनुत्तमम् शय्या
 श्वविधिवत्तत्र तेषां रात्रौ पुष्टिद्विरः संताश्च विविधास्तास्तास्तेषां वज्रेषु पुष्टिद्विरः एवं वादो वेदितव्यः पाण्डवो यो युमि
 न अभिज्ञानानि सर्वेषां संताश्च बाभराव निच योजयामास कौरवेषु द्रुपदाध्यात्मविद्यते द्रुपदजाग्रयपार्थस्य

१

नः काचायुद्धे प्रवृत्तेनोवाचैव प्रतिषेधनम् निःशान्तः पतनामप्यात्नरुन्तव्यः कदाचन रथीचरधिनायोध्योगजेनगजमूर्ध
 शिचिनाप्रथापदानिश्चपदानेनैवभारत पथायोगंयथाधेय्ययथोत्साहंयथावप्रः समाभाष्यप्रहृत्यंनविश्वत्तेनविकृत्ये
 सहसंशक्तः प्रमत्तोविमुखस्तथा तीराशस्त्रोविवर्माचनरुन्तव्यः कदाचन नसूतेपुनधुयेधुनचशस्त्रोपनापिषु नमे
 तीशस्त्रवाधेषु प्रहृत्यंकदाचन एवंतेसमयंकुलाकुउपाशयसोमकाः विस्मयंपरमंचक्रुः प्रेतभारणाः परस्परम् निवेश्यच
 महात्मानस्तनस्तेभरतर्षभाः रुद्धरूपाः सुमनसोवभूयुः सहसैनिः ॥ इति श्रीमहाभारते श्रीकृष्णपर्वणि प्रथमोऽध्यायः ॥
 वैशांपायनउवाच ततः पूर्वापरसंघेसमीक्ष्यमगवान्दधिः सर्व वेदविदंश्रेष्ठोव्यासः सत्यवतीसुतः भविष्यतिरतोवोरेभारतानांवि
 तामहः प्रत्यक्षेदशीभगवान् भूतमव्य नविष्यवित् चित्रवीर्यचराजानंसरहस्यप्रवीदिदम् शोचन्तोमार्तन्ध्यायन्तंकुहूणा
 ममयंतदा राजन्यरीतकावैस्तेप्रवाश्चान्येपिभूमिपाः निहनिष्यन्तिसंयामेस्मासाद्येतेतरम् तेषुकालपरीतेषुविनश्यत्सुच
 भारत कालपर्षीयमात्तायमात्मप्रोक्तेमनः कृथाः परिचेच्छसिसंग्रामं द्रष्टुमेनंविश्रांपते चतुर्ददमितेहन्तमुद्धमेत
 निशामय धृतराष्ट्रउवाच नैवोत्सहंशानिवधं द्रष्टुं ब्रह्मर्षिसत्तम पुद्धमेतद्विशेषेणशरणुपान्तवतेजसा वैशं
 कायनउवाच तस्मिन्ननिष्पतिद्रष्टुंसंयामंश्रोतुमिच्छति पराराणमीश्वरोदात्तासंजयाप्रवरंददौ एषतेसंजपोरानन्नाशो

धार्तराष्ट्रमहाप्रनाः सह सर्वैर्महीपालैः प्रत्यव्यूहतपांडवम् पांडुरेखातपत्रेण धिप्रमगरोनमूर्धनि मध्येनागसहस्रस्य
 सर्ववारितम् दद्यादुयोधनं हृष्टाः सर्वपांडवसैनिकाः दध्नुः सर्वमहाशंखान् मेरीजं बुध्वसर्वतः ततः प्रहृष्टास्तान्
 अभिसंधीक्ष्य पांडवाः वभूवुर्हृष्टमनसो वासुदेवश्च वीर्यवान् हर्षयन्तो ततो यो धौ नृवासुदेवधनं जयौ दध्नुः पुनः
 ध्यात्वा द्वौ दिव्यौ शंखौ रथास्थितौ पां च जन्यस्पनिर्घोषं देवदत्तस्य चोभयोः श्रुत्वा सबाहूना यो धाः परं कृन्न्त्रे प्रशुश्रुवुः
 पथासिंहस्पन्दतः श्रुत्वा नादं वने रगाः त्रसेपुस्तद्वदेवा स धार्तराष्ट्रं वलंतुतत् उदतिच्छद्रजो भौमं नाप्राप्तापत किंचन अंत
 र्दधे तथा दित्यः सैन्येन राजसादृतः यवर्षचापिपर्जन्यो मां सशोक्षितवदिमान् मुक्तोपाथी ससैन्यानि तदभ्युत्तमिना
 भयं वापुस्ततः प्रादुरासीन् नीचैश्चार्कैरकथं ताः विनिवृत्ता न्यनीकानि विधर्मश्चेन्न तद्रजः उभे सैन्ये तदाराजन् पु
 द्यापमुदिते भशम् कुंजते जैस्त्विते पते परस्परजिगीषया तयोस्तु से नयो रासितदभ्युत्त उपागमः युगान्ते समनु
 द्यापयोः सागरयोरिव शस्त्रेण पथिवी सर्वा दृढवालो वशेषिताः निरश्वपुत्रधाराजन् रथकुंजरवर्जिता तेन स
 मूहेन समीचीनेन कौरवैः समतान् नगकल्पेन गर्जमानेन सर्वतः ततस्ते समयंचक्रुः ऊउपाशुवतो मिकाः
 च स्थापयामासुर्गुहान्तं भरतर्ष निवृत्ते तु ततो युद्धे स्यात्प्रीतिर्न परस्परम् यथापुं यथायोगं न च स्याच्छूलं

[illegible]

पुङ्गवमिव दिव्यति एतस्य सर्वसंग्रामेन परोत्तमविष्यति चतुष्पासे जयोर राजनृदिव्ये नैव समन्वितः कथमिष्यति ते पुङ्गव सर्वज्ञश्च
ति प्रकाशं वारहस्यं वारात्र्या वायुदिव्यदिवा मनसा चिन्तितमपि सर्वं वेत्स्यति संजयः नैनं शस्त्राणि दैत्यंति नैनं वाधिष्यते श्रमः
वेत्तारिणः ह्यंजीवन् पुङ्गवस्मादिमो ह्यने अहं च कीर्तिमेतेषां कुतूरां भरतर्षभ पारावानां च सर्वेषां प्रथमिष्यामि माशुचः दिव्य
पुराचैव नात्र शोके मनः कथाः न हि शक्तस्तुतं पतुं पतो धर्मस्ततो जयः वैशंपायिन उवाच एवमुक्त्वा स भगवान् कुतूरां प्रपितामहः पु
वमहाभागो धृतराष्ट्रसुवाच ह इह पुङ्गव महाराज भविष्यति महासयः यथेता निनिमित्तानि मया या योपलक्ष्ये श्रेणाश्च शिरो
कंकाश्च सहिता वलैः संपतन्ति वनान्तेषु स मवायाश्च कुर्वन्ते अत्युग्रं हि प्रपश्यन्ति पुङ्गवानं दिनः खगाः कथादा भक्षयिष्यन्
निमांसानि गजवाजिनाम् कटं कटेति वाशंते शकुन्ता भयवेदिनः कंकाः प्रयांति मध्येन दक्षिराणामभितो दिशाम् उभे पूर्वोपरे
संध्ये नित्यं पश्यामि भारत उदयास्तमने सूर्यकवंचैः परिवारितम् श्वेतलोहितपर्म्यन्ताः क्लृप्तयीवाः सविद्युतः त्रिवर्णाः
पुरिषा संघो भानुमा वारयंत्युत ज्वलितार्कं नूनस्तत्र निर्विशेषादिनस्त यम् अहोरात्रं मया दष्टं तद्दयापमविष्यति अलक्ष्म
प्रभयाहीनः पौराणिकोऽर्कः कीर्तिः चन्द्रोऽभूदग्निवराश्च समवरो न भक्तले स्वस्पन्ति निहता वीरा भूमिमाश्रित्य पार्थिवः
राजा नो राज्ञोऽप्यश्वशूराः परिविवोहवः अन्तरिक्षे वराहस्य चषदंशस्य चोभयोः प्रणादं बुध्यतो रात्रौ नित्यं रौद्रं प्रल तदे
वैराग्यं तस्मात्स्वायिकं वनो वहसन्ति च वसन्ते बुधिरा चास्येः स्विचन्ति प्रपतन्ति च अनाहता दुन्दुभयः प्रणादन्ति विशांपते
कुतूराश्च कुर्वन्ते तेषां त्रियाणां महारथाः क्रोकेवाः सितपत्राश्च वाणाभासाः शुक्रास्तथा कारसाश्च मयूराश्च वाचोमुखं

अपूर्वपहरस्तासांधूमकेतुरिवस्थितः त्रिषुपूर्वेषुसर्वेषुनक्षत्रेषुविश्रांपते बुधः संयततेऽभीरांजनयन्सुमहम्यम् चतु
 दशीपंचदशीभूतपूर्वांचक्षोऽशीम् इमानुनाभिजानामिअभावेस्यंत्रयोदशीम् चद्रसूर्यावुभोग्य तावेकमासत्रयो
 दशीम् अपूर्वश्रीग्रहावेतोप्रजाः संक्षेपपिष्यतः रजोवतादिशः सर्वाः पांशुवर्षैः समंततः उपान्तमेधारेद्राश्चरात्रौ
 वर्षन्तिश्रीशितम् मांसवर्षेणनस्तीव्रभासील्लक्ष्मचतुर्दशीम् अर्द्धरात्रेमहाद्योरे समदृश्यन्तराक्षसाः प्रतिश्रोतोम
 हानघः सरितः शोशितोदकाः फेनायमानाः कंपाश्चनर्दन्तिष्यभाद्रपद पतन्त्युल्कासनिर्वाताशुष्काशानिवि
 मिश्रिताः अपचैर्बनिशांशुष्यामुदयेभानुराहवः ज्वलन्तीभिर्महोल्काभिश्चतुर्भिः सर्वतोदिशम् आदित्यमुपति
 ष्ठिस्तत्रचोक्तंमहर्षिभिः भूमिपालसहस्राणांभूमिः पात्यतिशोशितम् कैलाशमन्दराभ्यांच तत्पाहिमवतो
 गिरेः सहस्रशोमहाव्यूहः शिथराक्षिपततन्तिच महांतोभूमिकंपाश्चचेत्यारः सागराः पृथक् वेलामुद्वर्जयं
 तिस्रस्तोभवंतः पुनः पुनः वज्रानुन्मेष्यवान्पुग्रावानाः शार्करवर्षिराः पतन्तिचैत्यवत्ताश्चग्राहो
 नगरेषुच पीतलोहितनीलश्चज्वलेत्यग्निर्हुतोद्विजैः वामार्चिः शवगंधश्चधूमप्रायः स्वरस्वनः
 मंधाः रसाश्चैवविपरीतामहीयते धूमायेति धन्यरातांकंपासाः सुदुर्मुहुः मुच्यन्त्यंगारवर्षाशोभते

अवरोचरहस्यतिः भाग्यं नत्तत्रमाक्रम्यसूर्यपुत्रेणापीदृते श्रुतः प्रौढपदेपूर्वसमानुद्यविशोपते । उत्तरेतुपरिकल्प
 तुदीक्षते श्वेतोग्रहः प्रज्वलितः सधूमद्रवपावकः इन्द्रं तेजस्विनज्ञत्रं ज्येष्ठामावृत्य तिष्ठति ध्रुवं प्रज्य । तेषां
 सव्यं प्रवर्तते रोहिणीं पीडयत्येवमुभौ च शशिभास्करौ चित्रास्वात्मन्तरे चैव विधितः पञ्चमोग्रहः चत्वारिंशद्वर्गं क
 च अवरां पावकप्रभः ब्रजराशिं समावृत्य लोहितं भोग्यवस्थितः सर्वस्य प्रतिघ्ननादधिबीकलमालिनी पंच
 शीर्षा पञ्चशतश्रीर्षाश्च शालयः प्रधाना सर्वलोकस्य मास्वायतनमिदं जगत् तागाचः प्रतुता वत्सेः शोणितं प्रतार
 तुत निश्चेतुश्चैव कोशोभ्यः स्वकाः प्रज्वलिता भद्राश्च व्यक्तं पश्यन्ति शास्त्राति संग्रामं प्रतुपस्थितम् अग्निवरीणाः
 पथाभासः शास्त्राणामुदकस्य च कवचानां ध्वजानां च भविष्यति महत्तमः दितुं प्रज्वलिता स्वास्य व्याहरंति म
 द्विजाः अत्याहितं दर्शयंतो दर्शयंति महद्दपम् एकपताक्षिचरणाः शकुनिः स्वचरो निशि रौद्रं त्वनिसं
 शोणितं सचमन्मुखात् गृहीता मानुषाशितौ प्रज्वलन्तौ व्यकीर्णौ सप्तर्षीणामुदाराणां समबद्धाद्यते प्रभाम् सं
 सरस्यापिनौ च ग्रहौ प्रज्वलिता उभौ विशाखायाः समीपस्थौ ग्रहस्यति शनैश्चरौ चन्द्रादित्या उभौ ग्रहा प्रका
 षाः हिचयोदशी अपर्वणिग्रहपातो प्रजासत्तत्रमिच्छतः कृतिकासुग्रहस्तीक्ष्णो नत्तत्रे प्रथमे ज्वलत् ॥

एतत्त्वमेवासिधर्मदर्शयवेसुतान् किंते राज्येन दुर्द्धयेन प्राप्नोसि किंचिद्विषमं चर्मयशस्वकीर्तिचपालयन्स्वर्गमी
 स्पृष्टि लभं गां पायद्वारा ज्यंशमंग-अनुकौस्याः पुष्टिद्विंश्रीमंचवारपिष्यामिसंयुगे एवंधुवतिविप्रेन्द्रे धतराष्ट्रोऽम्बिकासुतः
 आत्तिप्यवाभ्यं वाक्पत्तो वाक्पथं नास्पृशतपुनः धतराष्ट्र उवाच यथाभवान्वेति तद्यास्मिन्वेताभावाभावे चोदितौ मेपथा
 वत स्वार्थे हि संतु स्मृतिगतलोकोशं चापि लोकात्मकमेव विद्धि प्रसादयेत्ताम तुल्यप्रभासं त्वं नो गतिं दर्शयित्वा वधीरः न
 चापि चैते वशागामहर्षे अनुग्रहं कर्तुमिर्हाहि मेमतिः तं हि धर्मं पवित्रं च यशः कीर्तिः धृतिः स्मृतिः कु-रूपां पाराडवानां च मा
 न्यश्चापि पितामहः कुतुब्ध कार्यं यत्सत्यं ततो मान्यो न विद्यते आसु उवाच वैचित्रवीर्यं न पतेयने मनसि वर्तते अभि
 धात्स्वयथा कामं देतामितव संशयम् धतराष्ट्र उवाच शनि लिङ्गानि संयमे भवन्ति विजयिष्यताम् तानि सर्वाणि भ
 गवन् शोतुमिच्छामि तत्त्वतः आसु उवाच प्रसन्नार्चिः पात्रकः पुर्द्धरश्मिः प्रदक्षिणावर्तश्चिखो विधूमः पुरपागं
 धाश्वाहुनीनां प्रवांति जयस्येत भद्रा विनो रूपमाहुः गंभीरवो वाश्च मरुताश्च शंखामदंगाश्च नदन्ति यत्र विशुद्धर
 स्मिस्तपनः शशी च जयस्येत भद्रा विनो रूपमाहुः दृष्ट्वा वाचः पृष्ठतो वायसा नां संप्रस्थितानां च गमिष्यतां च ये पृष्ठ
 तस्ते त्वरयंति शीघ्रं ये त्वेयं तस्ते प्रतिषेधयंति कल्याणा वाचः शकुन्तला राजहंसाः शुक्राः क्रौंचाः प्रातपुत्राश्च यत्र
 प्रदक्षिणाश्चैव भवन्ति संख्ये ध्रुवं जयेत वदन्ति विप्राः अलंकारैः कवचैः केतुभिश्च मुख्यप्रसादे देहवर्त्तैश्च नृणां

पटहास्तथा प्रासादशिखराग्रेषु परद्वारेषु चोपरि गन्धः परिपतन्त्युग्रावामंभं इत्यमाश्रिताः पक्षापकेतिष्ठन् शंखावन्यन्येव
 सिच विलीयन्ते ध्वजाग्रेषु ह्यप्यपि वीक्षिताम् आपन्तः प्रकिरन्तश्च बालान्येकसंयुताः उदनिदीनास्तुरगाभातंगाश्च सह
 सः गृहैरखलाग्रेषु बलीकामधुकानि च हस्त्यश्वरथशालासु कपोताश्चाश्रितास्तथा यत्ते चान्ये च वहवः उन्नाता वोरदर्शनाः
 पक्षिणीपालनो कानां सर्वे वैनाशकारकाः एतच्छ्रुत्वा भवानत्र प्राप्ते कालं व्यवस्यताम् यथा लोकेः समुच्छेदं नाप्यंगच्छति भारत **वैशं**
नायन उवाच पिनुर्वचो निशाम्येवं धतराष्ट्रोऽब्रवीदिदम् दिष्टमेतत्परामन्येन विद्यति न संशयः छत्रियाश्च न धर्मे रासर्वेन
 प्रयत्निसंयुगे वीरलोकं समासाधसुखं प्राप्स्यन्ति केवलं इह कीर्तिः परेलोके दीर्घकालं महत्सुखम् प्राप्स्यन्ति पुत्रपुत्राश्च प्राणा
 त्म्यलोकमहाहवे ॐ इति श्रीमहाभारते भीष्मपर्वणि तृतीयेऽध्याये ३१ ॥ ॐ वैशंपायन उवाच एवमुक्ते मुनिस्तत्त्वं कवीन्द्रो
 जसन्तः प्रवृत्तः धतराष्ट्रे राध्यानमभ्यागत्य परम् पुनरेवाब्रवीद्राजन् कल्पवासी न हातपाः असंशयं पार्थिवेन्द्र कालः सं
 दिष्टं जगत् ससर्ज च पुनर्लोकान्नेह तिष्ठन्ति शास्वतम् सज्जते च पुनः सर्वे विद्यते न ह शास्वतम् रातीनां च गुरुराणां च संवधि
 र्दशतथा धर्मदर्शयं पानं समर्थं ह्यसि वारणे तु दंष्ट्रातिवधं ह्यारुर्माकुलं च ममाप्रियम् कोलोपं मुनिरूपे रातवजा
 नं यत् न वधः पूज्यते वेदे हितो नैव कृष्णं च न हन्यात्स स्वयो हन्यात् कुलधर्मस्वक्रांतनुम् काले नो प्रथगंतासि
 नित्यथापि कुलस्यास्य विनाशाय तथैव च महीक्षताम् अनर्थो राज्यरूपेण त्यजेन मशुषा वहम् तु प्र

यो हि जपो नाम देवं चात्र परा पराम् जयन्तो ह्यपि संग्रामे सप्रवन्तो भवन्त्युत ॥ इति श्रीमहाभारते नीलपर्वणि चतुर्थोऽ
 अध्यायः ॥ वैशंपायन उवाच ॥ एवमुक्त्वा यो व्यासो धतराष्ट्राय धीमते धतराष्ट्रोऽपि तच्छ्रुत्वा ध्यानमेवान्वपश्यत स
 ह तमिदं व्यासा विनिश्चयमुमुक्षुः संजयं संश्रितात्मा ॥ नमस्कृत्य तमरतर्षभ संजये मे महीपात्राः शररायुद्धाभिकां
 क्षिराः अन्योन्यमभिधुनि शस्त्रैश्च वचैश्च ॥ पार्थिवः पृथिवीहेतोः सममित्यक्तजीविताः न च शाम्यन्ति निवृन्तो धैर्य
 नोपमस्यम् ॥ भौममैश्वर्यमिच्छन्तो नमस्यन्ति परस्परम् ॥ मन्ये बहुगुरा भूमिस्तन्ममा च त्वसंजय बहूनी हसहस्रारिप्रपु
 तान्यर्जुन निच ॥ कोपश्च लोकवीराणां समेतो कुतुभांगले ॥ देशानां च परीक्षाणां नगराणां च संजय श्रोतुमिच्छामि पत
 एते समागताः ॥ दिग्भुवि प्रदीपेन युक्तस्तत्तान चक्षुषा ॥ प्रसादात्तस्य विप्रस्यैव सस्याभितते जसः संजय उवाच प
 थाप्रसंगं महाराज भौमान्वत्यामिते गुरा न ॥ शास्त्रचक्षुरवेक्ष्य नमस्ते भरतर्षभ ॥ दिविधानी ह भूतानि त्रसानि स्था
 वराणि च ॥ त्रसानां त्रिविधा यो निररास्त्वदजरायुजाः ॥ त्रसानां खलु सर्वेषां श्रेष्ठाराज नृजरायुजाः ॥ जरायुजा
 नां प्रवरा मानवाः पशवश्च ह ॥ नाना रूपधरा राजस्तेषां भेदाश्चतुर्दश ॥ अरपवातिनः सप्त सप्तैषां ग्रामवासि
 सिताश्चावावरा ह ॥ स्वमहिषावारणास्तथा ॥ अस्ताश्च वानराश्चैव सप्ता रणाः ॥ स्मृता नृप गौरा जौ विर्मनु
 श्वेषां ज्यैश्वतरा गर्दभाः ॥ एते ग्राम्याः समाख्याताः पशवः सप्तसाधुभिः ॥ एते वै पशवो राजे नृग्राम्या रणाश्च

॥६॥

तत्वे
न०

अजिष्मतीदुःप्रतिवृत्तरीपायेषांचमूलेविजयंतिशत्रून् दृष्ट्वावाचस्तथासत्वंयोधानांपत्रभारत नम्यायंतिस्वजस्यै
 वतेजयंतिरयोरिपून् इत्येवामःप्रविष्टस्यदक्षिणाःप्रविचिह्नितः पृथतःसाधयत्यर्थप्रतिवेधति शत्रूपरसत्पथ
 मं धातवविकृताःशुभाः सदायोधाःप्रहृष्टाश्चयेषांतेषांध्रुवोजयः अनुगावापवोयांति नयाभारिनेषांसिच अनुप्रवृत्तेमे
 वाःस्त्वन्धेवेदधनंविच रतानिजयमानानांलक्षणांनिविश्रांयते भवन्तिविपरीतानिमुमूर्षु तांजनाधिप अस्याप्रा
 वामहत्यांवासेनायामितिनिश्चयः हर्षयोधगरास्यैकोजयलक्षरामुच्यते एकोदीरोदीरयतिसेनांसुमहतीमपि न
 दीरामनुदीर्यतेयोधाः शूरतमाअपि दुर्निर्वर्त्यतदाचैवप्रभग्नामहतीचमः अपामिवमहोवैगत्रत्ताम्रगरा इव
 नैवशस्यासमाधातुंसंनिपातामहावमः दीर्क्षाद्वैवदीर्यतेसुविदांसोपिभारत भीताभग्नाश्चसंप्रेक्ष्यनेयंभू
 मीनिवर्द्धते प्रभग्नास्साराजनदिशोविभ्रामितापरैः नैवास्यापिपितुंशक्याशूरैरपिमहावमः संश्रित्यमह
 तीसेनांचतुरंगमहीपतिः उपापपूर्वमेधावीयतेतसततोत्थितः उपापविजयंमेवमाहुर्नंदेनमध्यमम जयन्व
 द्धविजयोवोपुंडेनविश्रांयते महावीरःसन्निपातेनस्याहीनः सड्यते परस्परताःसंहृष्टावबध्नाःसुनि
 श्चिताः अपिपंचाशतःशूराः मद्रुजिमहतीचमम अपिपचवषट्सप्रविजयन्तेनिचर्तकाः नवैनेतेयोगह
 रःप्रोसनिमहजन्म दृष्ट्वासुपमोपचितिमहतीमपिभारत नवाहुःयेनसेनायाजयोभवतिनित्यशः

तदाभू तत्रतत्रहि दृश्यन्ते धातवः पांचभौतिकाः तेषामनुष्णास्तर्क्याप्रभाराणि च सते अचिन्त्याः खलु ये भा
स्तर्क्यामाधयेत् सुदर्शनं तु वक्ष्यामि क्षिपंते कुतुनन्दन परिमृष्टाः ज्योमहाराज दीपोऽप्येव त्रसंस्थितः नदीजलैः प्रतिध
न्तः पर्वतैः सन्निभैः पुरैश्च विविधाकारैः रम्यैर्जनपदैस्तथा वृक्षैः पुष्पकृज्यैः संपन्नो धनधान्यवान् लवरो न
तस्य सर्वतः परिचारितः पृथाहि पुरुषः पश्येदादर्शं मुखमागतः एवं सुदर्शनो दीपो दृश्यते परिमृष्टः लः हिरंशोपि
तस्य हिरंशो च शशो महान् सर्वो धर्मसमावायः सर्वतः परिचारितः आपस्ततो यौर्विशेया अतसं सत्ते पठ्यते । ६
रिश्मि नो भारते भीष्मपर्वणि षष्ठोऽध्यायः ६ धतराष्ट्र उवाच । ७ तौ दीपस्य संज्ञे यो विलसं ब्रूहि संजय पाचभ्य
शोऽयं दृश्यते शशलेक्षरो तस्य प्रमाशोऽप्युहितो वक्ष्यामि पिप्पलम् एवं स पृथोरात्ता तु संज्ञो वाक्चम
वीत् संज्ञोऽवाच प्रागायना महाराज षडेतेरत्नपर्वताः अवगाढा ह्युभयतः समुद्रौ पूर्वपश्चिमौ हिमवान् हेम
दृश्वा विषधश्च नगोत्तमः नीलश्च वैदूर्यमयः श्वेतश्च रजतप्रभः सर्वधातुविनद्धश्च शंखान्नामपर्वतः
वैश्वर्ण्यराज नक्षत्रवाररासेचिताः तेषामनोरविष्कम्भो योजनानि सप्तस्रशः तत्र पुराजिनपदास्तानि सर्वाणि
भारत वसन्ति ते पुस्तानि नानाजातीनि सर्वशः इदं तु भारतं वर्षं ततो हेमवतं परम् हेतुं यत्परं चैव हरिर्वर्षं प्र
सते दक्षिणेन तु नीलस्य जिषधस्योत्तरेण तु प्रागायनो महाराजः स्यात्पुनः प्रजापतिः अतः परं मान्यवतः ।

विदोऽन्ताः अपि वीपाज्येषु पक्षाः प्रतिष्ठिताः ग्राम्याणां पुरुषः श्रेष्ठः सिंहोऽरस्य निवासिनाम् सर्वेषामपि भूतानामन्योन्येनाभिजिघ्रि-
उद्भिः ज्ञाः स्थावराः प्रोक्तास्तेषां पञ्चैव जातयः उत्तगुल्मलतावल्गुत्तकृसारताराजातयः एषां विंशतिरेको नामहाभूतेषु पञ्च-
चतुर्विंशतिरुद्भिः गायत्रीलोकसंमता पशतां वेदगायत्रीं पुराणं सर्वगुराण्विताम् तत्त्वेन भरतश्चेष्टनस्तत्त्वोक्ता प्रराश्रयति भू-
हि जायते सर्वं भूमौ सर्वं प्रराश्रयति भूमिः प्रतिष्ठाभूतानां भूमिरेव पराश्रयाम् यस्य भूमिस्तस्य सर्वमेव मातुर्मतीषिताः तत्रो-
गध्वारा जानो विनिघ्नन्तीतरेतरम् ॥ इति श्रीमहाभारते कीर्तिपर्वणि पञ्चमोऽध्यायः ५ अतः सप्तमोऽध्यायः नदीनां पर्वतानां च नाम-
वेयानि संजय तत्रा जनपदानां च ये चान्ये भूमिमाश्रिताः प्रमारां च प्रमारात्तप्यिष्या अपि सर्वशः । निखिलेन समाचक्ष्य
काननानि च संजय संजय उवाच पंचेमानिमहाराज महाभूतानि संग्रहात् जगत्स्थितानि सर्वाणि सामान्या-
हूर्मनीषिताः भूमिरापस्तथा वायुरग्निराकाशश्च च गुरोत्ताराणि सर्वाणि तेषु भूमिः प्रमारातः शब्दस्पर्शश्च रूपं च
सौगंधश्च पंचमः चतारोऽसु गुराणराजन् गंधस्तत्र न विद्यते शब्दस्पर्शश्च रूपं च तेजसोऽप्यगुराण्यपः शब्दस्पर्श-
स्तथा वायो राकाशश्च शब्दश्च एते पंच गुराणराजन् महाभूतेषु पंचसु वर्तन्ते सर्वभूतेषु येषु लोकाः प्रतिष्ठिताः अन्ये
न्येनाभिर्वर्तन्ते संपद्भ्यश्च निवेधदा यदा तु विषयीभावमाविशंति परस्परम् तदा देहे देहवन्ते व्यतिरोहन्ति नान्यथा
आनुपूर्वी चिन्तयन्ति जायन्ते चानुपूर्वशः सर्वा रापपरिमेयानि तदेवां रूपमैश्वरम् प्रकृतिभ्यः परं पतुतदचिन्त्य

... कृष्णसुम... कृष्णिकारवने दिव्यशिलाजालसमुद्भवम् तत्र साक्षात्पश्यन्ति दिव्यैर्नृतैः समाहितः उमासहायोन
 ... कृष्णिकारमयीमातां विभ्रत्यादावलेखिनीम् त्रिभिर्नृतैः कृतोपोतत्रिभिः सूर्यैरिबोदितैः तमुग्रतपसः ति
 ... पुत्रताः वत्सवादिनः पश्यन्ति नहि दुर्वृत्तैः शम्भोद्बुधं महेश्वरैः तस्य प्रौलस्यशिश्वराक्षीरधारानदेश्वरं विंशद्बाहुपरिग्राह्याभीम
 ... निधीतमिष्वन्तः पुरापापपतमेजुष्ठागंगाभागीरथीशुभा पतन्त्यजस्रवेगेन हृदे चन्द्रमसेशुभे नपाद्युत्पादितः पुराणः सहस्रः सा
 ... तं धारयात् सपरादुर्द्धरापर्वतैरपि शतं वर्षं सहस्राणि क्षिरमायै महेश्वरः मेघोत्पुष्पश्चिमेपाश्वर्के केतुमात्रो महीपते
 ... नभूरुचराश्च नैव सुमहानन्दः नोपमः आयुर्दशसहस्राणि वर्षाणां तत्र भारतं सुचरीविस्तीर्ष्य नराः स्त्रियश्चाप्सरसोपमाः अ
 ... नाममावीत शीघ्रं नि वसुदितमानसाः जायन्ते मानवास्तत्र निष्पन्नकनकेप्रभाः पूर्वरायस्य विख्यातः पर्वतो गंधमादनः गंधमाद
 ... नशंगेयुक्तेरः सहस्रतसैः संबन्धोऽप्सरसां संबन्धोऽस्ते गुह्यकाधिपः गंधमादनपादेष्वपरेष्वपरगंडिकाः एकादशसहस्राणि व
 ... वीराणां तत्र जीविनम् तत्र हृद्यानरा राजसंज्ञो युक्तामहाबलाः स्त्रियश्चोत्पलपत्राभाः सुवीः सुप्रियदशनाः नीलोत्पलतरश्चेत
 ... तादृशैश्च रावक... वधमैरावतं नाम नतः शंगेवतः परम् धनुः संस्थिते महाराज देववै दक्षिणोत्तरे इलाचतं मध्यमं च
 ... चक्षीर्वादि वैवाहिक उत्तरोत्तरमेतेभ्यो वर्षमुद्रित्यने गुरोः आयुः प्रभारामारोप्य धर्मितः कामतोऽर्थतः समन्वितानि भूत
 ... तेषु वधेषु भारत एवमेवामहाराजपर्वतैः पृथिवीचिता हेमकूटसुमहान् केदारो नाम पर्वतः पत्रवैश्वर्यो राजा यस्य कै

गंधमादनपर्वतः तेनैवक्रमयोगेनपर्वतो गंधमादनः परिमण्डलतयोर्मध्ये मेनुः कनकपर्वतः आदित्यतरुणाभासो वि
 मद्रवपावकः योजनानां सहस्रारिषोऽशाधस्तुसम्पतः उच्छ्रायश्चतुराशीतियोजनानि महीपते ऊर्द्धततश्चति
 क्रीकमायत्पतिं तस्यपार्श्वे व्यमीक्षीपाश्चत्वारः संस्थिताः प्रभो भद्राश्वः केतुमालश्च जम्बूद्वीपश्च भारत ॥ ५ ॥ गति
 ताराश्चैव कुरवः कृतपुराप्रतिष्ठायाः विहगः सुमुखो यत्र सुवर्गास्त्यात्मजः किल सर्वैर्विचिन्तयामास सौ
 प्रेत्यवापसान् मेनु उत्तममध्यानामधमानां च पत्तिराम् अविशेषकरो यस्मात्तस्मादेतत्पजाम्बहम् तमादि
 योनपर्वेति सततं ज्योतिषां पतिः चन्द्रमाश्च समस्तौ वायुश्चैव प्रदक्षिराम् सपर्यतो महाराज दिव्यपुष्पदन्ता
 न्वितः भवने रावतः सर्वे जीम्वूनदमयैः शुभैः तत्र देवगणाराजन् गंधर्वा सुरराजस्यः अप्सरोगणसंपुक्ताः शैले की
 र्तिनित्यं घञ्जलाचनुदश्च शक्रश्चापि सुरेश्वरः समेत्य विविधैर्पत्तैर्नैकदत्तिदोः तुं वनु नीरदश्चैव विश्व
 वसुहहहहः अभिगम्यामरश्चेष्टुवंति विविधैः स्तवैः सप्तर्षयो महात्मानः काश्यपश्च प्रजापतिः तत्र गच्छ
 त्ति तद्वंते सदा पर्वशि पर्वशि तस्यैव मूर्ध्नि पुशनाः काव्यदेवे महीपते तस्य हीमानि लिङ्गानि तस्य मेरु
 पर्वताः तस्मात्पुर्वो भगवांश्चतुर्ध्वभागमश्नुते ततः कर्णाशचित्तस्य मनुष्येभ्यः प्रपच्छति पार्श्वतस्त्योत्तरे

अमुन्तरेणैकैलासान्नैनाकंप्रविनंप्रति हिरण्यशङ्खः सुमहान्दिव्यो मणिमयो गिरिः तस्य पार्श्वे महोद्व्यं शुभं कांचनं
 सुकम् रम्भविन्दुसरो नाम यत्र राजा भगीरथः दृष्ट्वा भागीरथीं गङ्गां मुवा स बहुलाः समाः यूपामणिमयाश्चित्रा
 त्याश्चापि हिरण्यमयाः तत्रेष्टु नुगतः सिद्धिं सहस्राक्षो महायशः दृष्ट्वा भूतपतिर्लोकेशः यत्र सर्वलोकाः सनातनाः
 उपास्यन्ते ति गमते जायते भूतैः समागतैः नरो नारायणो ब्रह्मायमः स्यात्पञ्चमः तत्र दिव्या त्रिपथगा प्रथमं तु प्रती
 ष्ठिताः सप्तलोकाः द्वादशक्रान्ता सप्तधा प्रतिपद्यते विश्वोक्तसारा नलिनी पावनी च सरस्वती जम्बूनदी च सीता च गङ्गा
 सिंधुश्च पंचमी अचिन्त्या दिव्यरूपाश्च प्रभात्रैरन्विताः शुभाः उपास्यते यत्र सत्रं सहस्रमुपास्यते दशपादश्च
 नवतिताः तत्र सरस्वती एता दिव्या सप्तगङ्गास्तस्मिन् त्रिभुजोऽकेषु विश्रुताः रत्नांसि वै हिमवति हेतून् कूटं तु गुह्यकाः
 सप्तानां तान्श्च निषधे गोकरो च तपोधनाः देवासुरारण्यं च गृहं श्वेतः पर्वत उच्यते गंधर्वा निषधे शैले नीले
 अमर्यो नयः शङ्खवास्तु महाराज पितृणां प्रति संचरः द्रुत्येता निमहाराज सप्तवर्षाणि भागशः भूतान्युपनिवि
 ष्य निगतिं संति धुवाश्च तेषाम् दिव्यं विधादप्रयते देवमानुषी अप्राक्याः परिसंख्यातुं अद्वयानुबुद्धता
 यत्तु पृथक्सिमां राजन् दिव्यामेतां प्राशस्त्यं तस्मै जम्बूद्वीपस्य सर्वस्य आकृतिश्चन्द्रमरादये पार्श्वे प्राशस्त्यं सर्व
 इदमेवेदं ति त्तरे कर्त्तुं नु नागद्वीपस्य कश्यपद्वीपस्य च ताम्रवर्णाश्च शशराजन् श्रीमान्मलयपर्वतः

तु श्वेतस्थनिषधस्योत्तरेणाच वर्षैर्महाकं नामजायन्ते तत्र मानवाः शुक्लाभिजनसंपन्नाः सर्वे सुप्रियदर्शनाः रतिप्र
 दशवर्षसहस्राणि प्रातानि दशपंचच जीवंति ते महाराज नित्यं मुदितमानसाः दक्षिणेन तु नै
 लस्थनिषधोत्तरेणाच वर्षैर्हैमकं नामजायन्ते तत्र हेरार्यवती नदी यत्र चाप्यमहाराजपतिरादपतगोत्तमः यत्नानुगामहाराजधनि
 नः प्रियदर्शनाः महावनास्तत्र नराः सर्वे मुदितमानसाः एकादशसहस्राणि वर्षाणां ते नराधिप आयुः प्रमाणां जीवंति
 प्रातानि दशपंचच शृंगारिणो वै शृंगारवतस्त्रौरपे वमनुजेश्वर एकं महीमयं तत्र तथैकं नौक्तमभुतम् सर्वरत्नमयं चैकं
 भवनेन उपशोभितम् तत्र प्रभादेगी नित्यं वसति शारिणी उत्तरेणा तु शृंगस्य समुद्रान्ते जनाधिप वर्षमैशवतं ना
 मतस्माच्छृंगवतः परम् नतत्र सूर्यस्तपति न तैर्जीर्यति मानवाः चन्द्रमाश्च सनसज्जो ज्योतिर्भूत इवावतः देवलोका
 युताः सर्वे तथा विरजसो न्यत्र यो दशसहस्राणि वर्षाणां ते नराधिप आयुः प्रमाणां जीवंति नरा भरतसत्तम श्रीरोदस्य
 समुद्रस्य तथैवोत्तरतः प्रभुः हरिर्वसति वैकुण्ठः शकटे कनो कामये अष्टचक्रं हित ध्यानं भूतयुक्तं मनोजवम् अग्निवरां रुर
 हवे गंजाम्बूनदपरिस्तुतम् सप्रभुः सर्वभूतानां विभुश्च भरतर्षभ संज्ञेनो विस्तरश्चैव कर्त्ता कारयिता पृथिव्य
 स्तथाकाशं वायुस्तेजश्च पार्थिव सप्रभुः सर्वभूतानां विभुश्च भरतर्षभ मास्यंतस्य हुताशनः वैशंपायन उवाच
 स्वमुक्तः संज्ञेन धृतराष्ट्रो महामनाः एजते च पुनः सर्वं विद्यते नेह सात्वतम् नरो नरायणश्चैव सर्वज्ञः सर्वभूत

दीपश्चयोजनोत्सेहः सिद्धचारणसेवितः तत्रतेपुत्राः श्वेतास्तेजोयुक्तामहावलाः स्त्रियः कुमुदवस्तीश्च सुंदर्यः प्रियदर्शनाः
 चन्द्रप्रभाश्चन्द्रवस्तीः पूर्वाचन्द्रनिभाननाः चन्द्रश्रीतलगात्रश्चन्द्रत्यगीतविशारदाः दशवर्षसहस्राणि तत्रापूर्भरतर्षभ
 लाघ्रासपानेन नित्यं सुस्थिरयोवनाः दक्षिणोनतुनीलस्य निषधस्योत्तरेषातु सुदर्शनो नाम महान् जम्बूवृक्षः सनातनः स
 कामादलः प्रशपः सिद्धचारणसेवितः तस्य नाम्नजिबिख्यातः जम्बूदीपः सनातनः योजनानां सहस्रं तु शतं च नरतर्षभ उत्सेहः
 यज्ञोराजस्य द्विवष्टम्भनुजेश्वर अरलीनां सहस्रं च शतानि दशपंचवे परिणहस्तु यज्ञस्य फलानां रसमेदिनाम् पतमा
 नानि तान्पुण्यां कुर्वन्ति विपुलं स्वनम् मुंचंति चरसं राजन्तस्मिन् राजतसन्निभम् तस्या जंघाः फलरसो नदीभूता
 जनाधिप मेतुं प्रदक्षिणां कृत्वा संप्रयात्युत्तरां कुरून् ननु धानं क्रमश्चापि न पिपासा जनाधिप तस्मिन् फलरसे योते
 न जरा बाधते च तम् पत्रजाम्बूनदं नाम सौवर्णी देवभूषणम् मृगादिभ्यश्च वस्तीश्च जायन्ते तत्र मानवाः तथा मातृ
 चतः श्रीमं प्रजं दीप्यते तत्र हव्यं वा नाग्ना संवर्तको नाम कालोर्निर्भरतर्षभ तथा मातृवतः रंते पूर्वपूर्वा नुगस्त्रिजाः
 योजनानां सहस्राणि पंचासत्या वा न्स्मृतः महारजतसंकाशा जायन्ते तत्र मानवाः ब्रह्मलोकाश्चुतास्तर्षभ च व्रत
 वादिनः तपस्तेन पृथगजास्तु भवन्ति ह्यूर्ध्वरेतसः रत्नराज्यं तु भूतानां प्रविशंति दिवाकरम् षष्ठिं वर्षं सहस्राणि षष्ठि
 वर्षं गतानि च आदित्यतापन प्राप्तुं विशन्ति प्राशिमराज्यम् इति श्रीमहाभारते भीष्मपर्वणि अष्टमोऽध्यायः ८०
 तत्राष्टौ उवाच वीराणां चैव नामानि पर्वतानां च संजय आचक्ष्य मे पथा तत्त्वं ये च पर्वतवासिनः संजय उवाच दक्षि

हुताग्निं प्राञ्च विषाणां स्थूलवालुकाम् नदीं वेत्रवतीं चैव कृष्णवेराञ्च निम्नगाम् दूरावतीं वितस्ताञ्च पयोदीं देविकामपि वेद-
 वेदमन्त्रां विद्वामि तुमालिनीम् कोशविशीं चित्रवहं चित्रसेनां च निम्नगाम् गोमतीं धूतपापाञ्च बाहुदाञ्च महानदीम्
 गोमतीं जिह्वाञ्च कृत्यां निचितां लोहितापुरीम् रथस्थानां प्रातकुंभाञ्च सरयूञ्च नरेश्वर चमरवतीं वेत्रवतीं हस्तिप्रोमां दिशं
 च पद्माञ्च ताताञ्च पयोदीं च पराञ्च भीमरथीं तथा कावेरीं बहुलाञ्च कौचतीं प्रातवल्गामपि निगराञ्च सहिताञ्च अपि सुप्रयोगां नरा
 विषाणां च कृष्णालाङ्गिधुं याजिनीं धूमालिनीम् पूर्वाभिरामाञ्च वीराञ्च वेगां मेववतीं तथा पद्मादिनीं पापहरां मेहेन्द्रा
 विषालाञ्च वसिष्ठाञ्च सिक्तामरूढाञ्चारिमर्दन प्रतुषीं प्रवरां सेनां मेघां ब्रतवतीं तथा सशरमरापां मिषाञ्च स्वनां
 शचीञ्च वज्रं सप्तनीलाञ्च ध्वजाञ्च कुशाधारां महानदीम् सदाकांतां शिवाञ्चैव तथा वीरवतीमपि वासुमुवात्सुगौरीञ्च कि
 पुञ्च मरिचवतीम् हिरण्यवतीं चित्रवहं चित्रतोपाञ्च निम्नगाम् रथचित्राञ्चित्ररथां विश्वामित्रां कपिञ्जलाम् उपेन्द्राञ्च ११
 हुताग्निं कृष्णामधुवाहिनीम् वैनन्दीं पिञ्जलाञ्च वेराञ्च कुवेराञ्च महानदीम् विदिशां कृष्णवेराञ्च ताम्राञ्च कपिलामपि
 वल्लभनाम्नीं वेदाप्रवाहदिश्वोच महानदीम् शीवाञ्च पिच्छिलाञ्चैव भारद्वाजीञ्च निम्नगाम् कोशिकीं निम्नगाम् शोण-
 बाहुदामप्यवन्दनाम् दुर्जामन्तः शिलाञ्चैव ब्रह्मवेराञ्च सरस्वतीम् तरङ्गामघिरोहञ्च तथा जम्बूनदीमपि सुर-
 मसादिशां त्रसामन्यां कराशीम् नीलाञ्च तकराञ्चैव पूष्पाञ्च महानदीम् मानसीञ्च वषाञ्चैव महानदीञ्च जनाक्षिप-
 रानदीञ्च न्यामन्तरां मन्दवाहिनीम् शान्ताञ्च महामौरीं दुर्जामपि च नारत चित्रोपलाञ्चित्रवहं मेघुलाञ्च कृत्यां

ध्यानमन्त्रगमद्राजापुत्रान्प्रतिनराधिपः सविचिन्त्यमहाराजः पुनरेवावर्तयः असंशयं सप्तपञ्चकालः संक्षिपते जगत्
वैकुण्ठमित्याहुर्वेदाविष्णुमिति प्रभुम् ॥ इति श्रीमहाभारते भीष्मपर्वणि नवमोऽध्यायः ॥ ८५ ॥ चतराष्ट्र उवाच
हं भारतं वर्षं पत्रे दं मुच्छितं वलम् यत्रातिमात्रं बुद्धोऽयं पुत्रो दुष्ये धनो मम पत्रमध्याः पारावेसा यत्र मे मनः
मेतत्पत्रमाचक्षुः कुशलो ह्यसि संज्ञये संज्ञय उवाच नतत्र पाराः वाग्ध्राः शरणा राजन् वचो मम गृध्रो दुष्ये धनस्तत्र
शकुनिश्चैव सो वल्यः अपरे ह्यत्रियाश्चापि नाना जने पदेश्वराः पैरुध्रा भारते वर्धे नमः प्यनिपरस्परम् अत्र तेव
तपि ध्यामि वर्षं भारत भारतम् प्रियमिन्द्रस्य देवस्य मनोर्वै वस्वतस्य च पृथोऽश्वराजन् वैरापस्य तथे ह्यो क्रोर्म
हात्मनः पथा ते रं वरीयस्य मां धातुर्न ह्यस्य च तथैव मुचुकुन्दस्य शिवे रौश्री नस्य च त्रयभस्य तथैव लस्य न
गस्य न पतेस्तथा अन्येषां च महाराज ह्यत्रियाणां वलीयसाम् सर्वेषामेव राजेन्द्र प्रियं भारत भारतम् तजेवर्ध
प्रवक्ष्यामि पथा श्रुतमरिन्दम शरणा मे गदतो राजन् यन्मोक्षं परिदृच्छसि महेन्द्रो मलयो सहो शुक्तिमान् ह्यप
र्वतः विंध्यश्च पारिपात्रश्च सपैते कुलपर्वताः तेषां सह स शोराजन् पर्वतास्ते समीपतः अविज्ञाताः सारवन्तो
विपुलाश्चित्रमानवः अन्ये तत्रापरिज्ञाताः हस्वाः हस्त्योपजीविनः आर्यो म्लेच्छाश्च कौरव्यतैर्मिश्राः पुत्रुषा विभो
दीः पितृवन्ति बहुला गंगो सिंधु सरस्वतीम् गोदावरीं नर्मदां च बाहुदा च महानदीम् शतद्रुवन्द्वाभागां च यमुनां च मह